

Gymnasielagen och behovet av arbeten

Information till kommuner

Nu avgörs framtiden för runt 8 000 unga vuxna runt om i Sverige. Hur kommunen väljer att agera gör skillnad!

De ungdomar som beviljats uppehållstillstånd för studier med stöd av nya gymnasielagen är utspridda över hela landet vilket innebär att det i varje kommun endast bor ett mindre antal personer, i 271 av våra 290 kommuner bor *färre* än 50 ensamkommande ungdomar.¹ Majoriteten av dessa personer kommer att avsluta sina studier inom de närmsta två åren. Efter avslutade studier måste ungdomarna inom sex månader kunna visa att de kan försörja sig genom arbete för att inte förlora sitt uppehållstillstånd i Sverige.

Av Svenska Röda Korsets rapport från januari 2020 om den humanitära situationen för ensamkommande unga framgår att möjligheterna för många ensamkommande unga att klara sig bra är beroende av vilken kommun de är bosatta i. Hur kommunen väljer att hantera ungdomarnas situation är avgörande för deras möjligheter att lyckas. Genom att ge rätt stöd i tid kan kommunen undvika framtida samhällsproblem i form av bland annat fler unga människor i papperslöshet, hemlöshet, fattigdom, exploatering och psykisk ohälsa.

Vilka är behoven?

Situationen för de ungdomar som kommit till Sverige som ensamkommande barn utan medföljande vårdnadshavare under de senaste åren har på många sätt varit mycket svår. De unga vuxna som nu behöver ut i arbete har, trots flertalet hinder på vägen, lärt sig svenska och klarat av sina gymnasiestudier. De har nu en gymnasieutbildning, men kommer på grund av regelverket inte ha fått möjlighet att studera på högre nivå. Många har valt att gå yrkesförberedande gymnasieutbildningar med inriktning mot praktiska arbeten eller vårdjobb, men vilken utbildning som valts varierar. Många är beredda att arbeta inom en stor variation av yrken och tjänster.

Eftersom det endast handlar om ett begränsat antal individer per kommun så krävs det endast att ett fåtal arbetsgivare har möjlighet att anställa personer från målgruppen för att majoriteten av ungdomarna ska kunna stanna kvar i Sverige där de under de senaste åren har etablerat sig, skaffat sig utbildningar och kunskaper i svenska språket, istället för att de mot sin vilja ska tvingas återvända till länder där det fortfarande pågår krig och konflikter.

¹ Länsstyrelsen, *Med uppehållstillstånd för studier - Nationell kartläggning av situationen för ensamkommande unga med uppehållstillstånd för studier*, bilaga 2, <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.28b736e116b92f026bc4423/1562135152628/Med%20uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd%20f%C3%B6r%20studier.pdf>. Av bilagan framgår i vilka kommuner det bor fler än 50 personer från målgruppen.

Ett av de största behoven i nuläget är att hitta arbeten till dessa ungdomar inom den sexmånadersfrist som de har på sig. Reglerna har inte anpassats med hänsyn till corona-pandemin. Det innebär att Migrationsverket kräver att ungdomar som vill stanna i Sverige har en tillsvidareanställning eller en anställning på minst 2 år, även om arbetsgivare i vissa branscher just nu har svårt att planera långsiktigt.

Vilka krav ställs på de arbeten som behövs?

För att ett arbete ska kunna ligga till grund för ett uppehållstillstånd för arbete krävs följande:

- Arbetet ska vara en tillsvidareanställning eller vara gällande under minst två år från det att Migrationsverket fattar beslut i ärendet. Arbetsgivaren behöver därför ha marginal för handläggningstiden.
- Ungdomen måste kunna försörja sig på den lön som arbetet genererar. Det innebär att inkomsten måste vara hög nog för att han eller hon inte ska vara beroende av försörjningsstöd enligt Socialtjänstlagen.²
- Anställningen får inte vara subventionerad med någon form av statligt bidrag, så som exempelvis introduktionsjobb.
- En provanställning kan endast ligga till grund för ett permanent uppehållstillstånd om det är tydligt att provanställningen kommer att övergå i en tillsvidareanställning.³
- Anställningen måste ha påbörjats och arbetsgivaren måste ha informerat Skatteverket om anställningen innan uppehållstillståndet för gymnasiestudier gått ut.
- Avtalsvillkoren får inte vara sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller branschpraxis. Arbetsgivaren måste ha sjuk-, trygghets-, liv- och tjänstepension som är på samma nivå som kollektivavtal eller bättre.

Bör inte målgruppen behandlas som alla andra kommunmedborgare?

De ungdomar som omfattas av gymnasielagen bör få samma möjligheter som andra kommunmedborgare. Förutsättningarna för de ungdomar som omfattas av gymnasielagen kan emellertid inte jämföras med förutsättningarna för andra kommuninvånare. För att samma möjligheter ska tillerkännas måste därför vissa anpassningar göras utifrån den faktiska situationen. Samma rättigheter innebär inte samma behandling.

Att inte ha ett arbete kan vara svårt för vem som helst, men för de unga vuxna som har ett uppehållstillstånd med stöd av nya gymnasielagen innebär avsaknaden av arbete att ungdomen kommer att utvisas till ett land drabbat av krig och konflikt eller att hen kommer att tvingas leva som papperslös i Sverige utan några sociala rättigheter. Förutsättningarna för att komma i arbete är också försvårade av att ungdomen endast har kort tid på sig att få en tillsvidareanställning, då möjligheter att studera på högre nivå saknas, då nätverk och trygga vuxna är begränsade och då svenska språket inte är deras modersmål etc.

² På socialstyrelsens hemsida finns möjlighet för att själv räkna på om en person har behov av försörjningsstöd finns eller inte. Socialstyrelsen, Start, Stöd i arbetet, Ekonomiskt bistånd, *Provberäkning ekonomiskt bistånd*, 2019-12-02, <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/ekonomiskt-bistand/provberakning-ekonomiskt-bistand/>.

³ Tidigare har Migrationsverkets bedömning varit att en person som har en pågående provanställning inte kan få permanent uppehållstillstånd, eftersom det är osäkert om anställningen kommer att fortsätta. Migrationsverket meddelade den 6 november 2020 att de ändrar sin tidigare bedömning. Migrationsverket, 2020-11-06, <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Nyhetsarkiv/2020-11-06-Permanent-uppehallsstand-enligt-den-tillfalliga-lagen---provanstallning-kan-godkannas-i-vissa-fall.html/>.

På samma sätt som en likabehandling innebär att en rullstolsbunden person får möjlighet att åka hiss istället för att ta trapporna så innebär en likabehandling också att förutsättningarna för ensamkommande unga måste anpassas om de ska få samma möjligheter som andra kommuninvånare.

Vad kan kommunen göra?

Kommunen har goda möjligheter att genom små insatser göra en stor skillnad.

- Genom informationsinsatser kan kommunen bidra till att fler arbetsgivare får kunskap om de behov som finns lokalt i kommunen och konsekvenserna för de ungdomar som inte lyckas få ett arbete inom rätt tid.
- Som en viktig arbetsgivare kan kommunen bidra till att erbjuda anställningar till ungdomar som omfattas av nya gymnasielagen.
- Genom samverkan med näringslivet och civilsamhället kan vi tillsammans arbeta för att skapa möjligheter och förutsättningar för målgruppen att lyckas få arbeten som uppfyller lagkraven.

Vill ni ha stöd kring vad er kommun kan göra eller hur behoven ser ut lokalt? Kontakta er lokala rödakorsförening eller besök rodakorset.se för mer information. Ni kan även kontakta Svenska Röda Korset genom att skriva till info@redcross.se

Tack för att ni är med och gör en insats!